

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 32.

Lýsingarprisur fyri petittreglu: 30 øyr. á forsiðuni,
20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst
avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 8. august 1933.

Kostar kr. 150 fjóðringarárið + Porto. Blaðið
verður bílagt á posthúsinum, brévasvarnæðum
og skrivstovu. Telf. 143.

7. árg.

Vónloysi.

»Í vónloysi fólkið, hvør grindin
var stongd — —«.

Hetta er tónin, ið gongur
íggjognum tey »bygdatíðindia«, sum
ein »Sandingur« hevur í seinasta
»Tingakrossur«.

Er tað so vorðið í Føroyum
nú, eru vit nú sokkin niður á
botn í vónloysi? Er tað so vorðið
nú, at vit eru komin út í eina
líð, sum metast kann saman
við »Gablátíðina«, eina ta syrgj-
iliga tíð, Føroyingar sigast
at hava upplivað, ja so er ræð-
uligt, so má okkurt gerast her!
— Ella kann tað hugsast, at góði
vinur okkara, sum tykist at verða
vordin so vónleysur, er á skeivari
leið og skrivar »fór tilfallet«?
Er hetta bara ein ófór sjálfstýr-
isbumba, sum skal skapa nógvan
royk og nógv bum-bum!

At víðurskiptini manga staðni
í Føroyum eru ring, kann ikki
nóktast, men man tað ikki eisini
her hjá okkum vera so, at vit
hava fingið orðið »ringar tíðir«
og »krísur« í munni? Í hvussu
er sæst ikki nógv til alt hetta
har ein kemur í Føroyum, og at
seta skyldina fyri alt, sum hendir,
yvir á ríkisstýrið, tykist okkum
nakað nógv avgjort. —

Nú vil tað so til, at vit vita
eitt sindur um Sandoyina, og
loyva vit okkum at nerta eitt
lítið við hesi bygdatíðindia. —
At eingin brimargátt er komin
til verju fyri Sandsvág er stóra
átalu vert, men er tað hetta so-
cialdemokratiska ríkisstýrið, ið
hefur skuldina? Minnst vit
ikkiskeit, so er hetta eitt gamalt
mál á loftingi, og hvat hevur
loftingið gjørt við tað í teinum
farnu árum? Uttan iv kann
sigast, at Sandur er eitt av teim
stóðum í Føroyum, har stór
troungd er til pábót við sjókantin,
nógv stóri ein í kyrpplassum
sum t. d. Tvoroyri, Vági og
Seyrvági, men vit óttast fyri, at
tað einki hevði batað at roynt
at drigið Sand fram um Tvoroyri
og Vág. Svarið hevði verið: »Sand-
oyggjin fekk já havn í Skopun,
so heilt havnaleys er hon ikki«.

Vit duga ikki at fata, at ein
vitugur maður, tí tað er »Sand-
ingur«, fer at seta ábyrgdina fyri
alt tað skeiva og tað ógjörda
(forsomda) her á landi yvir á
hetta ríkisráðið, og vit vildu
fegin, at hann hevði spart eitt
sindur av orðum sínum, tí tey
mugu vera sögd í yvirhuga!

Tá hann sigur, at »hvør hugs-
andi føroyingur noyðist at fata
tað danska stýrið so, at svøltta
vit ikki hin minna mannin
í Føroyum, so fáa vit teir
ikkiskeit at trælkast, og træl-

ast teir ikki, so minkar hin
danske flokkurin í Føroy-
um. Einasti ráð eru at
svøltta Føroyingar, um vit
vilja, at tey skulu verða
góð børn og tuga,« tá sigur
hann meir enn hann hevur loyvi
at siga og sum rætt er!! Hetta er
agitastjón av allar ljótasta slag,
og er hetta sjálfstýrispolitikkur,
so halda vit hann vera komnan
í ólag, hann er lovin fram av!
Vit hava ikki í dag tíð ella ráðund
fyri eini frágreiðing av spurning-
inum: Føroyar—Danmørk, og
kann henda vit heldur ikki eru
forir fyri at geva hana, men
vit tora at sláa fast, at tað rík-
isstýri, sum nú situr, ikki hevur
tann hugsan um menniskju, sum
tillagdur verður til í hesum tíð-
indabrevi — tað smæðkar ov
nógv av Hitler.

Vit vita, at teir har niðri í
Danmørk hava eina á mangan
hátt skeiva fatan av okkara víð-
urskiptum, og vit hava ikki
verið bangnir fyri at siga teim
tað, men vit mugu eina ferð enn
spyrja: Hava teir nakratíð fingið
reiðiliga at vita, hvussu vorðið
er? Hævar nakrantíð nakar roynt
at geva teimum eina álitandi,
ópolitiska frágreiðing út í odd
og egg av víðurskiptunum? Vit
huga Neil

Orðini »Frihed, Lighed og
Broderskab« vóru einaferð
sannheil hjá teimum, sum
nýttu tey, og tey eru sann-
heit enn — so frætt hesi stóru
fevndu orð kunnu vera sann-
heit her á hesu syndigu jorð —
í tí stóra megnarverki »Social-
reformen«, sum hevur sæð dag-
sins ljós nú í hesi dapru tíð.

Tann maður, sum hevur nýtt
alla sína megi og øll síni bestu
ár uppá at skapa hetta stórverk,
tann maður er ikki ein gjallri,
sum »jonglerar« við teim trimum
kálunum, »Frihed«, »Lighed« og
»Broderskab« til undran fyri eitt
bilsíð, gapandi publikum væl
vitandi at hesar kálur eru eins
nógv verdar og sápublóður!

Eitt er eftir, sum vit mugu
nerta eitt sindur við. Hann
skrivar:

Eitt er tó, sum danastýrið ikki
hevur orkað at skada okkum
við í ár, og tað er groðina á land-
inum og hitt fagra summarveðrið.
Men so royna teir at koma okk-
um inni við eplum og eggjum,
ikkiskeit at gloyma kjóti, so at hin
neyðar traðarmaður, sum roynir
at veltapleir og halda hosa, skal
noyðast at eta silt og sóðanfatað,
ið avloypur, skal í kostin ella
fyri bakkan. Skrælingar skulu
ráða í Grønlandi, men danskir
skulu ráða í Føoyum, tað er
núttíðar dansk »Socialisme«.

At ein hugsandi maður fær
seg til at skriva hetta, fata vit
ikkiskeit, tí tað er beinan vegin hóp-
leys!

At danastýrið skuldi ætlað, um
tað var ment til tess, at tikið
tað góða veðrið og groðina frá
okkum, her á landi búgva, er
orannanna-tala, og at tað er dana-
stýrið, ið selur útlendsk egg,
eplir og kjót (neytakjót og flesk)
í Føroyum t. v. s. í Havn! Er
líka ort tos. (Vit koma her at
minnst til tað, vit einaferð hoyrdu
ein mann siga um víðurskiptini
heini á Sandi: »Har selja tey
kjótið, eggini, mjólkina, stutt sagt
alt, ið seljast kann — og keypa
doklara og medicin í staðin«).

Til Føroyar verða fórd nógv
eplir frá útlandinum, til Føroyar
sjálvar kunnu enn ikki skaffa
alt tað, ið nýtist av eplum, og so
eru tey oftast ov dýr. — Vit renna
úr handli og í handli at fáa egg
— nei! Endiliga fáa vit nokur
dansk, føroysk eru ikki at fáa.

Og so kjótið! Um tað er kanska
best at tuga! Men eitt eravgjort,
teir prísir, fólk her í Havn hava
latið fyri seyða- og neytakjót, eru
ikkiskeit at hugsa um —
men hvør skuldina hevur fyri
hesar høgu prísir, vita vit ikki
tá liggur hon ikki bert hjá hand-
ilsmanninum her, tað er avgjort!

So er tað, at eitt dansk felag
byrjar at senda neytakjót og flesk
higar og selja tað so lætt, at
prísurin er okkurt um tróðing
av tí, sum hann er í handli her.
(Nú hevur hetta felag fastan
handil her.) Ei undur í, at fólk
keypu, tí nú kundu tey, ið ikki
hovdu haft ráð til ein kjótbíta,
meðan prísirnir vóru o. u. 90
øyr. fyri pundíð, keypa sær ein
bita av og á, nú tað fekkst frá
25—35 øyr. fyri pundíð.

Kann væl henda, at hitt danska
neytakjótíð ikki smæðkar eins
væl og gott føroyskt, men —
kjót er tó kjót, og prísurin er
lágur. Fleskið er gott og prís-
urin er lampuligur. —

Í hesum er ein umskiftan til
tað hetra fyri fjøldina av fólk-
inum í Havn viðvíkjandi neyta-
kjót og grisakjót og tess prísir,
og hetta er ikki at lasta, okur-
prísir hava vit haft síðan 1915,
og eitt er avgjort salt: danastjór-
n hevur ongan lut í hesum!

Viðvíkjandi prísir á seyði og
seyðakjót, rámost hann ikki av
hesum, har kunnu teir okra, sum
hug hava til tað. — Lat okkum
siga eitt afturat: í Føroyum nýt-
ist eingin bita av mati at verða
burtur koyrdur í kostin ella fyri
bakka, tí væl selist, um prísurin
er lampuligur, og betri er, at vit
sjálvi nýta kjót, egg, smør og
mjólk, enn selja alt tað og keypa
margarin, sirop og te — ikki at

tala um doklara og medicin fyri
teir avmergjaðu kropparnar!

Tá ein kemur til bygdir og
bý í Føroyum og sær t. d.
hvussu nógv har verður bygt
av stórum húsum, má ein
spyrja: »Er tó her nokur orsök
til hetta dapra vónloysi«. — Og
so alt tað spiritus og annað
luksum, higar norður til Føroya
kemur!

Reda hildin Ólavsekudag, hin 29. juli 1933, í Havn, tá minnisvarði Rasmus Efferesøes varð avdúkaður, av Edw. Mitens.

Vit reisa her ein minnisvarða
til æru fyri Rasmus Efferesø og
til minni um hann sum feroyskan
yrkjara og menniskja.
Næstan 59 ára gamal doyði
hann í 1916, og byrjað varð tá
at savna pening til ein minnis-
varða. — Í fjór tóku vit tankan
upp aftur, og nú eru vit komnir
á mál.

Eg vil takka teimum, sum
hava givið pening og hjálpt til
at savna pening, og vil fram-
bera tók til Føroya loftingi, at
tað hevur givið myndini hetta
heiðurspláss á tinghúsvollinum.
Serstakliga vil eg takka frú
bílathoggara Anne Marie Carl-
Nielsen fyri tað kunstverk, hon
hevur gjørt okkum Føroyingum.
— Við stórsta fíni fór hon til
verkið, skapti sær eitt bíleti av
hvussu Rasmus sá út, og livaði
seg inn í hansara sálarliv, og
sum hin stóri kunstnari hon er,
skapti hon eina frálíka mynd,
ið vil gera Rasmus Efferesø
aftur livandi fyri okkum, og vil
gjøma minnið um hann livandi
hjá okkum og okkara eftirkom-
arum. — Hon kom sjálf higir
fyri at hjálpa okkum at fáa
myndina at standa so væl og
vakurt sum gjørligt.

Eg takki steinhoggara Óli Arge
fyri hansara arbeiði og hr. Tór-
gárd og Havnar býráð fyri teirra
hjálp. —

Tíðin er sum ein streymur.
»Tíðin rennur sum streymur í
á«. — Lívið hjá tí einstaka og
hjá fólkinum er eisini sum ein
áarstreymur, við hvørt bíður
— við hvørt harður.

Streymurin — lagnan forði
fyri 1000 árum síðan okkara
forfedrar til hesar oyggjar. Fø-
royar nevndu teir landið.

Mitt vakra heim høgt móti norð,
í havinum man finnst;
har lærdi eg tað dýra orð,
sum altíð eg vil minnast;
tað er tað dýra Føroyanavn,
frá vogguni til síðstu havn
tað skal mín fylgja verða.

Lívið gekk sína gongd í forn-
um oldum. Landið — náttúran
— veðurlagið — lívsvíðurskipt-
ini — sagan gav sín lit og sín
dám yvir lívið og fólkið. Tað
dagliga lívið gekk við arbeiði á
landi og sjógv. Men fast hildu

vit við okkara gamla mál, ið
lagði seg eftir okkara víður-
skiftum og varð Føroyamál.
Kvaðini ljóðaðu og dansurin
gekk. Sögur og søgnir livdu frá
faðir til son. Vit hildu uppi
okkara fornu andsmenning. —

Frá miðjuni av 19. öld vaks
fram ein nýggj føroysk ands-
menning. Vencel Hammershaimb
skapti føroyskt skriftmál, og
aðrir tóku við atfana hann.
Millum teir var Rasmus Effer-
søes fremstur. — Í menniskja-
streyminum koma einstakir, ið
rokka upp um fjøldina; ein
tilfur maður var Rasmus Ef-
fersøe.

Rasmus var borin í heim 1857.
Foreldrin vóru Gudmundur Ef-
fersøe, sýslumaður í Suðuroy,
og Catrina, dóttur Rasmus Mül-
ler, sýslumann. Sum drongur
gekk hann í realskúla í Tórshavn,
og lærði so jarðbrúki á
gørdum í Danmark og Shetlandi.
1877—79 gekk hann á landbúnað-
arháskúlanum í Keypmanna-
havn og var síðan á gørdum í
Svøríki. Í 1884 — 27 ára gam-
alur — kom hann aftur til Fø-
royar og arbeiðdi nú fyri feroyskum
jarðbrúki, og varð
landbúnaðarráðgevari. Hann
ferðaðist og var kendur um alt
landið. Vit minnst hann sum
ein mann við serstakari ands-
menning og sterkum vilja. Hann
gekk sínar egnu gøtur, sum
hann helt vera beinar. Rættvisur
var hann, kátur og samstundis
álvarsamur, ein frilyntur maður.
Hann gjørdi eitt gott arbeiði
fyri frálíksmálinum.

Hann arbeiðdi fyri øðrum,
næstingum, fólki og landi og
kravdi lítið fyri sjálvan seg.
Vit minnst hann á bestu
árum við tí vakra andlíði, teim-
um góðu, oftast kátu, men tó
eisini álvarsomu eygum, við tí
stóra skegginum og hárinum,
eitt karakteristiskt vakurt hövð.
Vit minnst hann í arbeiði,
kleddan í feroyskum búnað.
Vit minnst hann kátan og
gløðan í feroyskum dansi. Seinni
kom sjúkan á hann, tolin tók
hann tað og sum ein maður.

Hetta meiri persónliga bíleti
av honum sum serstakt menn-
iskja, sum vit eldru gøyma, vil
kámast burtur, sum árii fara,
tá eingin er eftir, ið kendi hann
persónliga, men hansara navn
sum feroyskur yrkjari vil liva
so leingi Føroyar standa. Stóran
týðning hevur hann haft fyri
okkara land sum yrkjari og
gjøgnum sítt arbeiði fyri okkara
móðurmál.

Nógvav av hansara yrkingum
eru vordnar fólkaogn og syngj-
ast um alt landið. — Hann
yrkti mest í tveimum tíðar-
skeiðum, fyrst í 1877—79, tá
hann læs í Keypmannahavn.
Hann yrkti so frálíkar sangir
sum »Heimíð«:

Føroyingar, sum her nú koma
saman,
latum okkum brúka forna mál;
setið tykkum niður her við gaman,
drekkið allir glaðir Føroya skál!
Latum okkum minnst landið
kæra,
sum jú okkum øllum dýmar væl;
latum okkum høgt teir gomlu æra,
okkum tað til frama verða skal.